

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Literární teorie

Literární žánry (lyrické)

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Kateřina Francová.

Materiál je dostupný ze školního portálu <http://dum.voss-na.cz>, který provozuje
Vyšší odborná škola stavební a Střední průmyslová škola stavební arch. Jana Letzela, Náchod

A) Vyberte znaky, které jsou příznačné pro lyriku. (Označte správnou odpověď)

- **Zachycuje skutečnost v jedinečném okamžiku**
- **Zachycuje stav nitra autora (jeho dojmy, nálady, city) = lyrický subjekt**
- **Není založena na ději**
- Je založena na ději
- Příběh je rozvíjen vypravěčem
- **Převahou je verš**
- Převahou je próza
- **Využívá jazykových obrazových prostředků**
- Klade důraz na vykreslení postavy a prostředí

B) Ke každé definici přiřaďte správný název žánrů.

kaligram – epitaf – píseň – pásmo – elegie – epigram – óda – dithyramb

1. Jeden z nejstarších lyrických žánrů. Jeho znakem je prostota vyjádření, přesný hudební rytmus a rým, pravidelná sloka a časté využití refrénu.

píseň

2. Žalozpěv vyjadřující stesk nad ztrátou někoho (milenky) nebo něčeho (mládí, domova), popř. vůbec smutek.

elegie

3. Původně nápis na chrámu, náhrobku či daru, v literatuře krátká báseň s vtipně vyhrocenou myšlenkou (pointa), velmi často mívá obsah satiristický, kdy útočí na negativní jevy ve společnosti.

epigram

4. Báseň psaná slavnostním tónem, zpravidla oslavující nějakou osobnost či událost.

óda

5. Nápis na náhrobním kameni, krátce o životě zesnulého, vzkaz živým.

epitaf

6. Jásavý zpěv vyjadřující bezprostřední radost nebo nadšení.

dithyramb

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Kateřina Francová.

7. Polytematická báseň založená na volném přiřazování představ a obrazů, sled pocitů, dojmů, doplněna různými pohledy na věc.

pásmo

8. Báseň, jejíž písmena a slova jsou uspořádána typograficky do určitého obrazce.

kaligram

Kaligram¹

¹ [cit.2012-11-07]. Dostupný pod licencí Creative Commons na WWW:
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/04/Apollinaire.jpeg/534px-Apollinaire.jpeg>

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Kateřina Francová.

- C) Pojmenujte básnický útvar na základě ukázky, vyčleňte charakteristické rysy a připomeňte jména autorů, kteří si danou literární formu oblíbili.

Mám tebe k jasnému dni léta přirovnat?
Není tak líbezný ani tak srdci milý:
vždyť v máji opírá se vichr do poupat
a léto, léto též trvá jen krátkou chvíli;
někdy to nebeské oko až příliš žhne
a jindy jeho tvář nevyjde zase z tmy,
a každá krása zde od krásy odpadne,
jak velí náhoda nebo běh přírody.
Tvé věčné léto však se nikdy nezmění,
ty nikdy neztratíš nynější jas své krásy,
tebou se nebude smrt chlubit, že jdeš s ní:
v mých věčných verších tu přetrváš všechny časy.
Vždyť dokud bude zde žít a číst kdokoliv,
dotud zde budeš ty v mých slovech také živ.

(Vzhledem k povaze úloh není uveden název básně.)²

Jde o literární útvar s pravidelnou strukturou – sonet (znělka)

Sonet tvoří tři čtyřverší a dvojverší. Závěrečné dvojverší (couplet) pak přináší nečekaný tematický nebo obrazový obrat.

Obvyklé rýmové schéma sonetu je a-b-a-b, c-d-c-d, e-f-e-f, g-g.

Podle struktury jde o anglický sonet – W. Shakespeare.

Další tvůrci sonetu jsou např. John Milton, Francesco Petrarca, J. S. Machar, V. Nezval, J. Křesadlo ...

² Příspěvatelé Wikipedie, *Sonet* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 21. 07. 2012, 06:19 UTC, [citováno 7. 11. 2012]
<<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Sonet&oldid=8805638>>